

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי כ"ח כסלו תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין ט.
דף היומי בהלכה: מסעיף ח' עד סימן של"ט סעיף ד'.
מוסר: חובת השמירה פרק ח' מאות י"א "גם על ידי" עד "וידוע מה שכתב".
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

באיזה אופן מותר למחוא כפיים בשבת?

את היָשן - לדעת השולחן ערוך מותרת, וכן המנהג; ולדעת הגר"א אסורה. ומחיאית כפיים ב'שינוי', וכגון מחיאית כף יד אחת אל גב היד האחרת, ולא כף אל כף כרגיל - מותרת לכל הדעות, ואף בדרך שיר. ובשמחת תורה - מותר לרקוד ולמחוא כפיים כרגיל, לכבודה של תורה.

[שו"ע שלט, ג, ומשנ"ב ח-י, (וראה שעה"צ ז); שעה"צ שלח, ז;
ביאורים ומוספים דרשו, 7]

כפי שלמדנו, חכמינו ז"ל אסרו לנגן בכלי שיר בשבת, מחשש שיטעו ויתקנו את כלי השיר, ויעברו על איסור 'מכה בפטיש'. ומטעם זה, הוסיפו חכמים ואסרו כל השמעת קול באמצעות כלי בדרך שיר; וכן רקידה, מחיאית כפיים בדרך שיר, וכל תנועה המשמיעה קול בדרך שיר. והיו שנהגו להקל ברקידה ובמחיאית כפיים; וכתבו הפוסקים שבשמחה של מצוה אין למחות ביד המקלים בכך.
ומחיאית כפיים במטרה להשמיע קול, אך שלא בדרך שיר, וכגון כדי להעיר

הדף היומי בהלכה

מדוע מי הנטילה של שחרית אינם 'מוקצה'?

בטלטול בשבת, כיון שאיסור זה הוא בגדר 'עצה טובה' שיעצונו רבותינו, ולא בגדר איסור גמור, ולכן אין המים נחשבים כבלתי ראויים לשימוש כלל; ויש אומרים שבזמננו יש טעם נוסף להתיר מים אלו בטלטול, מפני שלדעתם מותר להשתמש בהם למילוי מיכל ההדחה שבבית הכסא.

[ביה"ל שלח, ח, ד"ה אסור; ביאורים ומוספים דרשו, 35-36 (בהרחבה ע"פ המקור); ארחות שבת יט, הע' קפג]

בשולחן ערוך כתב, על פי הזוהר הקדוש, שמי נטילת הבוקר של שחרית, אסורים בהנאה, משום ששורה עליהם 'רוח רעה', ולכן אסור לשתותם, או לתת לבעל חי לשתותם, וכן אסור להדיח בהם כלים, וכדומה. וכן הדין ב'מים אחרונים', שגם עליהם שורה רוח רעה; אך יש אומרים שאין במים אחרונים רוח רעה אלא כשנוטלים על גבי קרקע, ולא כשנוטלים לתוך כלי. ולמרות האמור, מי הנטילה, הן של שחרית והן של מים אחרונים, מותרים

הדף היומי בהלכה

האם מותר לטבול בשבת במקוה טהרה?

נמצא שהטבילה היא פעולה מובהקת של תיקון. ולהלכה, לדעת המשנה ברורה - איש שנטמא בשבת רשאי לטבול; והנהוג להקל אף כשנטמא לפני השבת, אין למחות בידו; ומטבילה ל'תוספת קדושה' בלבד, יש להימנע.

[ביאורים ומוספים דרשו שלט, 1; וראה ערוה"ש שכו, י, ופסק"ת שכו, הע' 118]

מן הדין, מותר לרחוץ בשבת במים קרים. ומנהג בני אשכנז שלא לרחוץ את כל הגוף במים קרים, מפני חשש לכמה איסורים שעלול הרוחץ להיכשל בהם. ובטבילה מטומאה, יש לבני אשכנז טעם נוסף לאיסור. והוא, שהסיבה שמותר לאדם טמא לטבול בשבת למרות שהוא 'מתקן' את גופו בכך, היא מפני שטבילתו עשויה להראות כאילו הוא מעוניין להתקרב מעט במים, כך שאין זו פעולה מובהקת של 'תיקון'; אך מאחר ונהגו שלא לרחוץ בשבת,

מה צריך לזכור בשבת חנוכה?

קובץ מקוצר על ההכנות לקראת שבת חנוכה ועל השבת בעצמה

מקום ההדלקה

כתב השלחן ערוך (סי' תר"פ) כי כשמדליק את נרות החנוכה בערב שבת יזהר שלא יעמיד את המנורה סמוך לפתח במקום שפותחים וסוגרים את הדלת (או החלון), כי יכול להיכשל באיסור מכבה.

מה מדליקים קודם?

דעת השו"ע היא כשיטת הבה"ג שיש להדליק קודם נר חנוכה ורק לאחר מכן נר שבת, ועל אף שחלקו על כך כמה מגדולי הראשונים ובהם הרמב"ן והרשב"א, כבר ביאר ה'בית יוסף' שמי שרוצה להדליק קודם נר חנוכה יכול לעשות זאת אפילו לדעת הרמב"ן והרשב"א, וכבר פשט המנהג ברוב קהילות ישראל לעשות כדברי השו"ע והדליק קודם נרות החנוכה, וגם יש טעם גדול בדבר על פי סוד. אמנם, יש שכתבו שכדי שלא להיכנס מלכתחילה לשאלת 'תדיר ושאינו תדיר', מוטב שלא להכין כלל את נרות השבת להדלקה לפני שמדליק את נרות החנוכה, ורק לאחר שקיים מצוות הדלקת נר חנוכה, יכין את נרות השבת, וממילא יצא מכלל ספק, וגם נמנע מלבייש את נרות השבת התדירים. (פרי מגדים, סי' תרע"ט. וכן הוא בפתחי עולם וילקוט הגרשוני).

נר חנוכה ונר הבדלה

נחלקו הפוסקים הראשונים והאחרונים אם יש להדליק נר חנוכה במוצאי שבת קודם הבדלה או לאחריה, ודעת השו"ע והרמ"א (תרפ"א) שיש להדליק קודם את נר החנוכה ולאחר מכן להבדיל על היין, משום שכלל שמאחר שיציאת השבת הרי זה משובח (וביאר הפמ"ג (ס"ק א') שעל אף שכבר יצאה שבת בהבדלת שבתפילה, יש לאחר ההבדלה על היין שלא תיראה השבת עליו כמשה שממרה להיפטר ממנה חלילה).

אמנם דעת הט"ז ועוד ראשונים ואחרונים שיש להקדים נר חנוכה לנר הבדלה, ובמשנ"ב כתב שהמדליקים בבית הכנסת צריכים לעשות כדעת השו"ע והרמ"א ולהדליק נר חנוכה קודם הבדלה, אך כל אחד בביתו יעשה כרצונו ודעביד כמר עביד וכו'. ונהרא נהרא ופשטיה. והמנהג הנפוץ בקרב קהילות אשכנז להדליק הנר ולאחר מכן להבדיל, ובקהילות החסידים, התימנים ובני עדות המזרח להבדיל ולאחר מכן להדליק נר חנוכה, ולבד מהסיבות ההלכתיות ש'תדיר ושאינו תדיר', וש'פרסומי ניסא עדיף', יש בזה גם טעם גדול על פי סוד (וכנ"ל בהדלקת ערב שבת שמטעם זה מדליקים קודם נר חנוכה ולאחריו נר שבת).

לחמם לביבות בשבת חנוכה

מותר להניח בשבת סופגניות או לביבות על גבי סיר שעל פלטה השבת או מעל מיחם השבת כדי לחממם, ואין בזה משום חשש בישול אחר בישול, אך לא יניחם על הפלטה עצמה משום שנראה כמבשל. (הליכות שלמה, חנוכה עמוד שי"ט. לפי מכתבי תשובה של מרן הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך המובאים בספר מאור השבת עמ' תקכח-ט).

שלא לטעות בברכת המזון

בשבת קודש זו יש להיזהר במשנה תוקף וביתר זהירות שלא לטעות בברכת המזון. ומי שטועה חלילה בברכת המזון עלול להכניס עצמו לידי ספק גדול בהלכה, לאור מחלוקת הפוסקים דלהלן:

המגן אברהם כתב (סי' קפ"ח סק"ג) כי המברך בשבת חנוכה והזכיר את של חנוכה ב'ועל הניסים' אך טעה ולא אמר 'רצה והחליצנו' שחוזר ומברך, לא יזכיר שוב 'ועל הניסים'. והובאו דבריו להלכה באליה רבה, באר היטב ושולחן ערוך הרב. אך הרבה חולקים על דבריו וטוענים כי אם חוזר ומברך הרי שצריך לומר שוב גם ב'ועל הניסים' שהוא חלק מברכת המזון, וכך פסק במשנה ברורה. ולכן כדאי מאוד וראוי להיזהר שלא לטעות ולדלג את אמירת רצה, וייחסך ממנו להיכנס למבוכת הפוסקים.

תהילים לפני הלל?

אמר הלל באמירת תהילים יאמר אחר כך הלל בלא ברכות, משום שייתכן שיצא ידי חובת אמירת ההלל בתוך אמירת התהילים ואיך יברך עליו לאחר מכן? אומנם אם היה דעתו בראשונה בפירוש שלא לצאת יכול לומר אח"כ הלל עם ברכות - עד כאן דעת ה'ברכת הבית', ועל כן ראוי מאוד למי שנוהג לומר את התהילים לפני תפילת השחר בשבת, שיכוון בדעתו שלא לצאת ידי ובת אמירת ההלל.

לצוות בשבת שיכינו הנרות מיד לאחר השבת

מי שלא הכין מערב שבת את הנרות להדלקה במוצאי שבת, ורוצה בשבת לומר לבני ביתו שיכינו את הנרות או השמן בחנוכה מיד במוצאי שבת, כדי שיוכל להדליק בהקדם האפשרי, יש לחקור האם מותר לומר זאת בשבת? שהרי השו"ע פסק שכל דבר שאין בו צד היתר לעשותו בשבת, אסור לומר לחברו שיעשהו לאחר השבת, ואפילו אם אין בו אלא איסור דרבנן, גם כן אסור!

אמנם, הגר"צ פלמן זצ"ל כותב בספרו שלמי תודה (סי' כ"ח אות ה), שיתכן שמותר לומר לבני הבית בשבת, להכין שמן ופתילות מיד בצאת השבת, משום שזהו דבר מצוה, ואף שהמשנה ברורה כתב שיש אוסרים אפילו בדבר מצוה, אבל האליה רבא, מאמר מרדכי והברכי יוסף התירו לדבר מצוה, ומובא בשם מרן הגר"ח קנייבסקי שאסר לעשות זאת.

לקט דיני מוקצה הנפוצים בשבת חנוכה

הנוהגים ללבוש את בגדי השבת בהדלקת נרות חנוכה במשך ימות השבוע, צריכים למשש את כיסי בגדיהם לפני כניסת השבת, שלא ישללו בטלטול מוקצה. יהודי שקיבל מטבע דמי חנוכה מאדמו"ר ומאדם גדול לשמירה וכדומה, מותר לטלטלה בשבת לצורך שמירה (שו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן רל"ו). המניחים את מנורת החנוכה במקום שיש חשש שילדים יתרוצצו בקרבתה ויגרמו נזק לחנוכה או לכוסיות הזכוכית וכדו', ורוצים להעביר את המנורה לאחר שיכבו הנרות למקום שיהיה מחוץ להישג ידם של הילדים צריכים להניח מבעוד יום דבר היתר חשוב על השולחן או הכסא שעליו מונחת המנורה, ואז יוכלו לטלטל את השולחן כדין "בסיס לדבר האסור והמותר". אבל אם ישאיר את החנוכיה כמו שהיא לא יוכל לטלטלה ממקומה.

יש הסומכים להתיר גם אם מניחים דבר היתר על המגש של הנרות ויש המפקקים בזה (עיי' בספר 'מבית לוי' בשם מרן הגר"ש וואזנר ועוד שאוסרים). כאשר נשברו כוסיות השמן של נרות החנוכה, ויש בחדר ילדים או כאלו שיתקשו להיזהר מהשברים, מותר לפנות את השברים שלא יזיקו, ומותר לנקות בידיים את השברים (שו"ע או"ח סימן ש"ח סעיף ו').

שמן למאור, שראוי רק להדלקה ולא לאכילה, דינו כמוקצה מחמת גופו, ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו (משנת אהרן סימן ל'). פתילה שלא דלקה בערב שבת בין השמשות, והיא ראויה עדיין לשימוש, מותר לטלטלה לצורך גופה או לצורך מקומה. פתילה שדלקה בערב שבת בין השמשות, אע"פ שכבתה כבר, אסור לטלטלה כלל בשבת זו. נר של שעווה, אפילו דלק כבר בחול או בשבת שעברה, כל שהוא עדיין ראוי להדלקה, מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו (משנה ברורה סימן ש"ח ס"ק ל"ד).

כוסיות זכוכית מנרות חנוכה העומדות ליפול, מותר לתפסן בידו ולמנוע את שבירתן (גם אם השמן דלק בהן בערב שבת) כדי שלא ייזקו מהן התינוקות שבבית (תורת המוקצה פ"ה עמוד קמ"ד, ושו"ת בצל החכמה ח"ה סימן נ"ז). כוסיות שמן מוכנות להדלקה, שצריכים לשבור את הפקק לפני השימוש - אסור לטלטלן (משנת אהרן סימן ח').

אסור לטלטל גפרורים, אפילו לצורך גופם או מקומם (מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, חוט שני הלכות שבת ח"ג עמוד פ"ב).

סביבון רגיל אינו מוקצה בשבת, למרות שאסור לשחק בסביבון באופן שעל

ידי שיפול הסביבון בצד מסוים, יזכו המשחקים בחפץ כלשהו (הגרי"א דינר בגליון הלכות מים חיים עמוד 36). סביבון מנגן אסור לטלטלו (ספר לוח המוקצה עמוד רל"ח).
אין לטלטל עלוני הצדקה ממגביות חנוכה, המתארים את מצוקות המשפחות, כאבם ובכיים (קובץ אור עמרם, עמוד ל"ד, ומשנת אהרן, סימן כ"ב).
סופגניה המונחת במקפאי, אינה מוקצה (שו"ת שרגא המאיר ח"ג סימן ק').
משחקי פאזל, שמחבורים הרבה חלקים אחד לשני עד שנעשה ציור של מנורה, יש להחמיר שלא לטלטלם כי אם לצורך גופם או מקומם (שו"ת שבט הלוי ח"ט סימן ע"ח).
ילד קטן שמחזיק בידו נרות חנוכה, יש להחמיר שלא לאחוז בידו של הילד

בשעה שהוא אווז בנר (משנת אהרן סימן כ"ז). מותר לטלטל תמונות של הדלקת נרות חנוכה בחצרות אדמו"רים ורבנים. (שלמי יהודה פ"ג סעיף י"ד).
דף עם ברכת נר חנוכה, אינו מוקצה, משום שאפשר ללמוד ממנו (קצות השבת עמוד קס"ד). חתן שקיבל חנוכה לחנוכה, ואינו מדליק בה עד אחרי החתונה, לא יטלטלה אפילו לצורך גופה או מקומה (נטעי גבריאל על חנוכה, פרק כ"א סעיף י"ד).

נערך ועובד מתוך מאמרו של הרה"ג מ. אהרונוביץ (המבשר) ומאמר מהרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א, שליט"א מתוך ספר 'פרדס יוסף' על חנוכה מהגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

על דא ועל הא

"היה בחור בישיבה שהיתה לו סיבה מסוימת לנסוע הביתה לשבת חנוכה, אך היות שחשש שר' אלי' לא ירשה לו, חנך בדעתו ליסוע ללא רשות, והחליט לעשות גורל הגר"א..."

וכיצד התבטא מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל על המנהג בחלק מהישיבות לאפשר לבחורים לנסוע לביתם למספר ימים בחנוכה? | עובדות שסיפר המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל

[זצ"ל] ביחס למנהג שנהיה היום בחלק מהישיבות הקדושות, לאפשר לבחורים ליסוע לביתם בחנוכה למספר ימים - האם לא עדיף שבחנוכה, שהוא זמן שיש בו ס"ד מיוחדת להצלחה בתורה, ישארו בישיבה, ואם יש צורך לבחורים במעט מנוחה אפשר לייחד זמן אחר לשם כך. השיב לי הגרא"ל: 'היום הכל הפוך...' 'מורנו ראש הישיבה הג"ר דוד מן זצ"ל אמר פעם במהלך מסיבת חנוכה בישיבה, שהוא עוסק הרבה למצוא קשר בין דברים שבהשקפה ראשונה אינם נראים קשורים, אך בשום אופן אינו מצליח למצוא קשר בין הימים הקדושים של חנוכה, לבטלה מלימוד תורה..."

שח מרן הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל: 'מורנו הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, התנגד שיסעו הביתה בחנוכה, בגלל החשיבות המיוחדת של ימים אלו (בשנה שהיו בחנוכה שתי שבתות, הוא לא התנגד שיסעו בשבת השניה). והנה היה בחור בישיבה שהיתה לו סיבה מסוימת לנסוע, אך היות שחשש שר' אלי' לא ירשה לו, חנך בדעתו ליסוע ללא רשות.
'כיון שנסתפק, עשה הבחור גורל הגר"א, ויצא לו הפסוק (בראשית ל כו): 'תנה את נשי ואת ילדי' - וברש"י שם: 'איני רוצה לצאת כי אם ברשות...' (אגב, העובדה שלכל שאלה יש פתרון בתורה, היא דבר ידוע, ולא זהו חידושו של הגר"א. הגר"א רק גילה דרך מסוימת איך לדעת את פתרון התורה לשאלה המבוקשת). 'שאלתי פעם את מרן ראש הישיבה הג"ר אהרן לייב שטיינמן (שליט"א)

(לעבדך באמת)

בשבת חנוכה בא באשטי הגוי שהיה מדבר אידיש לכבות את הנרות, הוא ניגש אל המנורה והתכוון להשליך את המנורה על הארץ. המנורה נפלה עלי, כל השמן נשפך עלי, אבל את המנורה הצלתי שלא תישבר

מרתק: כך הצליח שמש ביהכ"נ 'החורבה' להתפטר מה'שבת גוי' המתחזה של העיר העתיקה

הפעם לכאן. הוא התחיל לצעוק עלי שהוא נמצא בבית הכנסת עוד לפני, עוד מתקופת הרב סאלנט. הוא לא מפחד מאף אחד, ואף אחד לא יכול לפטר אותו. אמרתי לו שבעוד שבועיים אני אסדר חשמל עם שעון והוא יוכל לשבת בבית. "במשך עשרות שנים שהכרתי אותו, ראיתי לא פעם את הרשעות שלו. בפני נשים צדקניות או רבנים היה מדבר דברים מתחנפים. 'גאט זאהל העלפין, דגרויסע משיח זאהל קומען, זיין אסוף אויפן גלות'... ועוד מילים כאלה. אבל האמת, הוא לא היה יכול להביט על יהודי שבא מחוץ לארץ. כשראה בשבת קודש שנותנים שלום ליהודי שבא מחוץ לארץ, היה אומר: 'גקומען נאך א ציוני, א מחלל שבת'..."

"היתה לו 'באשטה' (דוכן) של פחם שהצליח מאוד. הוא היה פיקח מאוד ורוב הלקוחות שלו היו יהודים. אני לא רציתי לגלות בפני רבים שהוא אחד מחסידי המופתי, והיה מרגל נבזה ומלשין, מכיוון שהבין אידיש כמו יהודי, ותמיד היה הולך בין היהודים במאה שערים, במחנה יהודה וברוב שכונות היהודים למכור פחם. עליו יכולים לומר אין אמונה בגוי אפילו בקבר. מעניין שרוב הרבנים בירושלים לא הכירו בו שהיה שונא ישראל מובהק.

"החנות שלו היתה ברחוב השלשלת, ועל יד החנות שלו היתה חנות של אחיו, איש בליעל. בכל שבת קודש ובמועדים ובתשעה באב היה המחנות שלו בוקע הקלטות של חזנות מיוסלה ראזנבלאט או מהחון קוורטין. מי שעבר ע"י חנותם היו אומרים 'אגוט שבת', 'אגוט יום טוב'. כל מי שפגש אותו היה אומר עליו 'א אידישער נשמה', 'א צדיק א גוי', וכך היה מתפרנס כל ימיו מיהודים.

"נחזור לעניין המנורה ובית הכנסת. תיכף אחר שבת חנוכה פניתי לידיד שלי, אדון אברמוביץ. מנהל הראשי של בנק יהודה בירושלים, וסיפרתי לו את כל הענין לאמיתו. הצלחתי לשכנע את אדון אברמוביץ בעניין והוא נדב את כל ההוצאות עבור הסידור של החשמל. הוא שלח מהנדס לעשות תכנית, ובמשך השבוע עשו חשמל בבית הכנסת. השתדלתי גם אצל הנדיב שיף מרחביה והוא קיבל על עצמו להרים קרן קיימת לשלם את ההוצאות עבור השימוש בחשמל כל ימי חייו, וסידר עם בניו שאחרי מאה ועשרים שנה ימשיכו לשלם את ההוצאות עבור הדלקת החשמל. סידרתי לכבודם שני לוחות אבן בבית הכנסת, לכבוד מר אברמוביץ ולכבוד מר שיף. כמוכן סידרתי גם שעון לכבות את החשמל. "ה'שבת גוי' משה באשטי בא כמו כל שבת לכבות את האור, וחשכו עיני לראות שקיימתי דבריי וסידרתי חשמל. אמרתי לו שיחכה כמה רגעים ויראה שמעצמו נכבה כל האור. כך גירשתי אותו מבה"כ שבו היה ה'שבת גוי' משך יותר מחמישים שנה. אחרי שבבית הכנסת החורבה סודר חשמל, רוב בתי הכנסת סידרו גם הם חשמל, וכך הראו גם הם לגוי הזה את הדרך..."

ר' שלמה אליהו פריימן ז"ל שימש במשך שנים רבות כשומר קבר רחל וכשמש בית כנסת 'החורבה', בספר זכרונותיו - 'פותח שערים' הוא מספר כיצד בעקבות מה שאירע בשבת חנוכה של אחת השנים, גמלה בלבו ההחלטה להיפטר מה'שבת גוי' הוותיק של בית הכנסת, וכיצד הוציא זאת לפועל:

"בבית הכנסת הגדול חורבת רבי יהודה החסיד היה 'שבת גוי', שהיה מכבה את השמן ואת הנפט בשבתות ובמועדים. הגוי ידע לדבר גם אידיש, וכמה פעמים הוא היה מברך על מים ועל לחם. לגוי הזה היו מוכרים את החמץ בערב פסח. היו מדברים אתו אידיש, ורוב הרבנים חשבו אותו לאחד שאפשר לסמוך עליו. קרוב לחמישים שנה הוא היה ה'שבת גוי' של העיר העתיקה, וברוב בתי הכנסת היה מכבה את הנרות אחרי התפילה. כמוכן ששילמו לו בעד זה. הוא גם היה מקבל בפורים עוגות מרוב תושבי עיר העתיקה, ובפסח היה מקבל מצה לכל השנה. שמו היה 'משה באשעטי'. היה שומר את דתו. ברמזן היה צם כל החג, וחוף מזה היה צם עוד תשעים יום בשנה.

"התחנה הראשונה שלו בשבת קודש היתה בבית הכנסת החורבה. הוא היה בא עוד לפני ערבית, ואם ראה מנורה שהתקלקלה היה מתקן בעצמו. האיש הזה היה גנב, כשהיה מכבה את הנרות היה משליך על הרצפה עשרות נרות והיה מביא אתו ילדים שלו שלקחו את זה. וגם בקבוקי שמן. תמיד עשיתי את עצמי שאינני רואה.

"בשנים תרצ"ו-תרצ"ז סבלתי ממנו הרבה. כל פעם הייתי צריך ללכת לביתו עם שוטר ללוות אותו. היה אומר שפחד שהיהודים יהרגו אותו. רוב תושבי ירושלים שהכירו את הגוי הזה, היו אומרים עליו 'א צדיק גוי', אבל משה באשטי - כשמו כן היה, איש בליעל שאין כמוהו. בשנת תרפ"ט בזמן שחיסת היהודים בחברון, שני בנים שלו השתתפו שם בפרעות והביאו אתם עשרות תמונות של יהודים ובחורי ישיבות שהרגו אותם. במקרה נכנסתי כמה פעמים בבית של הגוי וראיתי כמה תמונות של יהודים. שאלתי מאיפה לקחו את זה, ואמרו לי שעריבם מחברון הביאו ושכחו את זה פה. אבל האמת, כפי שסיפרו לי שכנים שהיו גרים מול הבית של הגוי הזה, שהבנים סיפרו שהם הרגו כמה מהיהודים והראו את זה בתמונות.

"עשרות שנים סבלתי מהגוי הזה. פעם בחנוכה עמדה המנורה הידועה על המדרגות, שם היו מדליקים בחנוכה את המנורה הגדולה. בשבת חנוכה בא באשטי הגוי לכבות את הנרות, כמוכן שלא אמרתי לו לכבות את הנרות של חנוכה, אבל הוא ניגש אל המנורה והתכוון להשליך את המנורה על הארץ. המנורה נפלה עלי, כל השמן נשפך עלי, אבל את המנורה הצלתי שלא תישבר. "אמרתי לו להגוי הנ"ל שזו השבת האחרונה שלו בבית הכנסת, ושלא יבוא עוד

"ממני נבצר להתענג בתענוגים. אבל אתם, עולי ימים, חטפו ואכלו עוד נתח ועוד אחד, כזית חלה, כנף אווז... יערב לכם ויבושם לכם..." - זכאשר סיים רבי אריה לייב את דבריו, פרץ בבכי מתייפה ופניו נשטפו אגלי דמעות...

"אכלו משמנים וסולת רבוכה, תורים ובני יונה, שבת וחנוכה..."

התורה במעשים טובים. הנאליבוקיער רב לא מתכוון ל'כנף של אווז' כפי שהוא מתכוון לעוד תוספות; לא מתכוון ל'עוד נתח' כפי שהוא מתכוון לעוד תפילה כראוי; לא מתכוון ל'כזית חלה' כפי שהוא מתכוון לעוד הרהור תשובה...! ומה גרם ל'נתיבות שלום' לספר זאת? ובכן, ישנו זמר לשבת חנוכה שנקרא 'אכלו משמנים'. הנה תחילתו: "אכלו משמנים וסולת רבוכה, תורים ובני יונה, שבת וחנוכה. האי האי בית כור תמכור תחכור תשכור בית כור לצורך חנוכה. ברבורים אבוסים בשפודים צלויים וכליל לאשים אחד מן המנויים. האי האי בית כור..." וכו' זמר עתיק זה כבר נדפס במחזורי האשכנזים לפני כחמש מאות שנה, אך ברבות העיתים היו שערערו עליו חריפות, שכן כולו עוסק במשמנים וביין. בקהילות החסידים היו שדרשו לשבח וצירפו אותו למנהגי שבת חנוכה, והיו שדרשו לגנאי. בסלונים נהגו ונוהגים עד עצם השבת הזו לשורר זמר זה. כאשר ביקש ה'נתיבות שלום' להמחיש שבזמר העתיק קיים עומק מעבר למשמעות הפשוטה של המילים, הוא השתמש בסיפור עם הנאליבוקיער רב: גם הוא דרבן את בניו לאכול משמנים ולשתות ממתקים, אך האם זו היתה כוונתו?...
(יתד נאמן מקץ תשע"ד)

הסיפור התרחש לפני 100 שנה. זקן מופלג פנה אל בניו ואמר כך: "חטפו ואכלו בנים בעוד יש לאל ידכם. אני זקן בא בימים, לא נותרה בפי אף שן אחת. נבצר ממני להתענג בתענוגים. אבל אתם, עולי ימים, חטפו ואכלו עוד נתח ועוד אחד, כזית חלה, כנף אווז... יערב לכם ויבושם לכם..."
נו... אך מי היה אותו זקן? מדובר בהגאון הצדיק רבי אריה ליב רוגוזניצקי זצ"ל, הרב מנאליבוקי, עיר סמוכה לנובהרדוק, אשר נודע כ'שם דבר' של עובד ה'. רבי אריה ליב דבק ברבו ה'יסוד העבודה' מסלונים, ובמשך קרוב לתשעים שנה עבד את קונו בסילודין, ונערץ היה האיש בכל גלילות ליטא, בחוגי החסידים והמתנגדים כאחד!
הבנים, אותם אלו שכלפיהם הפנה הרב הישיש את הוראות ה'חטפו ואכלו', כבר היו באותה שעה 'אנשי צורה' כל אחד בזכות עצמו.
כאשר סיים רבי אריה ליב את דבריו, פרץ בבכי מתייפה ופניו נשטפו אגלי דמעות. את הסיפור - שעל פניו נראה אמנם מוזר - סיפר בעל ה'נתיבות שלום' מסלונים זצ"ל, וכך ביאר:
בניו החשובים של הנאליבוקיער רב הבינו שהוא לא מתכוון למשל שבדבריו, כמו לנמשל שמאחוריהם. 'סולת בלולה בשמן' - דרשו חז"ל שיש לבלול את

'מעוז צור': פירוש מלא וביאור מיוחד למילות השיר

אין בית שלא שרים בו בימים אלו את המזמור המפורסם 'מעוז צור', לפניכם ביאור מלא של כל מילות השיר, בקשת הפייטן ותחינותיו לפי התקופות המובאות בכל בית ובית מקטעי המזמור

שהוא עצמו נלכד שם.
וגאותו נשבתה - וגאותו נשברה.
ראש ימיני נשאת - את כבודו של מרדכי הצדיק שנקרא איש ימיני, הגדלת
ואויב, שמו מחית - והאויב (המן הרשע) שמו נמחה מן העולם.
רוב בנין וקניניו - ולא את עצמו בלבד מחית מן העולם אלא גם את רוב
 בניו ורכושו.
על העץ תלית - שנתלה על העץ והוא המוקש (המלכודת) שנתכוון ללכוד
 בו את מרדכי.

בבית זה מבטא הפייטן את צרות ישראל בימי החשמונאים שסבלו מאת היוונים עד שריחם השם עליהם והושיעם וקבעו את הימים ההם להלל ולהודות להשם יוונים נקבצו עלי - היוונים שנאספו על עם ישראל להחטיאם.

אזי בימי חשמנים - זה היה בימי חשמונאים.
ופרצו חומות מגדלי - היוונים עשו פרצות בחומת היהדות שהם מגדלי ונכנסו להיכל בית המקדש.

וטמאו כל השמנים - וכל השמנים שהיו בתוך בית המקדש טמאו (הם לא שפכו את השמן רק טמאו אותו כי עיקר כוונתם היתה להחטיא את ישראל).
ומנותר קנקנים - ומהשמן שנשאר מיתר הקנקנים שטמאו והם לא ראוהו ולא טמאוהו.

נעשה נס לשושנים - מהשמן הזה שהיה בו להדליק יום אחד בלבד נעשה נס ודלק שמונה ימים והנס הזה הוא לשושנים דהיינו לצדיקים הנקראים שושנה (שיר השירים).

בני בינה ימי שמונה - החכמים שבזמן ההוא שהם יודעי בינה שהבינו שהימים האלו - שמונה הימים, הם ימי רצון.
קבעו שיר ורננים - קבעו את הימים האלה לשיר ורננים להקב"ה.

בבית האחרון זה מסיים הפייטן במה שבטח שנזכה לגאולה שלימה חשוף זרוע קדשך - גלה לנו השם את זרועך הקדושה.
וקרב קץ הישועה - ותקרב לנו את הישועה שנושע מן הגלות האחרון הזה.
נקום נקמת דם עבדיך - דם עבדיך בני ישראל שדמם נשפך בגלות הזה, נקום השם נקמתם.

מאומה הרשעה - מהאומות המרשיעות על בני ישראל דהיינו אדום.
כי ארכה לנו הישועה - כי מצפים אנו כבר לישועה הזאת.
ואין קץ לימי הרעה - ועד עכשיו לא זכינו לראות את קץ הדעות הבאות עלינו.
דחה אדמון בצל צלמון - דחה את אדום בצלו של הצלמות שהיינו גיהנום.
הקם לנו רועה שבעה - שבעת הרועים: אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרון, יוסף ודוד שהם יקומו וינהיגונו...

הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

ראשית פותח הפייטן בתפילה להקב"ה שיבנה לנו את בית המקדש מעוז צור ישועתי - השם שהוא צור, בו מעוזי ומבטחי והוא בודאי יושיעני.
לך נאה לשבח - רק אותך נאה לשבח. ואני מבקש ומתחנן אליך.
תכון בית תפילתי - תבנה על מכונו את בית תפילתי דהיינו את בית המקדש.
ושם תודה נזבח - ושם נקריב לפניך קורבן תודה על הניסים ועל פדות נפשנו.
לעת תכין מטבח - כשיבוא העת שהקב"ה יעשה טבח מ...
מצר המנבח - מכל שונאינו המנבחים עלינו ככלבים.
אז אגמור בשיר מזמור - אז אפתח פי ואגמור לפניך שירי מזמור.
חנוכת המזבח - על חנוכת המזבח.

בבית זה ביטא הפייטן את הגלות המרה שגלו אבותינו במצרים עד שהקב"ה גאלם משם ונקם מהמצרים

רעות שבעה נפשי - נפשי שבעה כבר הרבה רעות.
ביגון כוחי כלה - ובצער רב (יגון) כלו שם כוחותינו.
חיי מררו בקושי - המצרים מררו את חיי בכל עבודה קשה.
בשעבוד מלכות עגלה - מלכות מצרים המשולה לעגלה.
ובידו הגדולה - השם שגדלה ידו להושיע, הוא-

הוציא את הסגולה - הוציא מארץ מצרים את ישראל הנקראים עם סגולה.
חיל פרעה וכל זרעו - כל חילותיו של פרעה הרשע שרדף את בני"י וכל כוחו.
ירדו כאבן במצולה - טבעו בים סוף כמו שנאמר "תהמות יכסימו ירדו במצלות כמו אבן".

בבית זה ביטא הפייטן את הגלות השניה של ישראל אחר חורבן בית המקדש הראשון

דביר קדשו הביאני - אחר גאולת מצרים שהקב"ה הביאני לביהמ"ק הנקרא דביר.
וגם שם לא שקטתי - גם שם אחר שבאתי אל המנוחה ואל הנחלה לא שקטה נפשי לאורך זמן.

ובא נוגש והגלני - מפני שבא הנוגש דהיינו נבוכדנצר מלך בבל והגלה אותי לבלב.
כי זרים עבדתי - הגלות הזאת באה עלי כי עבדתי עבודה זרה.
ויין רעל מסכתי - ועל ידי מעשי אלה גרמתי לי שאמזוג לעצמי יין עם רעל.
כמעט שעברתי - ובחורבן זה כמעט שם ישראל נעלם ועבר מן העולם.
קץ בבל זרובבל - ולקץ שנות גלות בבל עליתי משם ע"י זרובבל שהוא היה ראש העולם.
לקץ שבעים נושעתי - והישועה באה לאחר קץ שבעים שנות גלות.

בבית זה מבטא הפייטן צרות שהיו לישראל בימי גלות בבל ושהקב"ה הושיעם כרות קומת ברוש - לכרות קומתו של ברוש, דהיינו מרדכי הנקרא ברוש כדאיתה בגמרא.

בקש הגגי בן המדתא - בקש המן הרשע הנקרא הגגי.
ונהייתה לו לפח ולמוקש - וזה שחשב על מרדכי הצדיק נהיה להמן למלכודת

האם ראוי ללמוד הלכות חנוכה באמצע הסדר? האם מותר לבקש בקשות ב'זאת חנוכה' שיוצא בשבת?

שו"ת מרתק בעניני חנוכה ממרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

הווי גויים? והשיבני דזה לענין שיעור הזמן עד שהם הולכים אך לא בשבילם.

* בקשות בשבת 'זאת חנוכה'

שאלתי ממור"ר זצוק"ל אם אפשר להתפלל ולבקש בקשות בזאת חנוכה שיוצא בשבת, דיודע מהספה"ק דזאת חנוכה הוי גמר החיתום. ותיכף ומיד אמר דהבני יששכר אומר את זה (=דזאת חנוכה הוי גמר החיתום). אמנם למעשה אמר מור"ר זצוק"ל: "אפשר להתפלל בערב שבת, זה בדיוק אותו דבר".

* לימוד הלכות חנוכה באמצע הסדרים

שאלתי ממור"ר זצוק"ל אם לימוד הלכות חנוכה קודם חנוכה באמצע הסדר הוי ביטול תורה "באיכות", וכגון שדרכו ללמוד בסדר בבא קמא וילמד עתה תחת זה הל' חנוכה. ואמר לן בתמיהה: "וכי אם לומד בבא קמא ועתה לומד בבא מציעא, זה ביטול באיכות? גם זה תורה, ואף את זה צריך ללמוד. הרי צריך לדעת הלכות חנוכה". תו הוסיף, דזה נקרא כהלכות חג בחג, דעומד על הפרק.

לרגל היארצייט הראשון של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל יצא לאור ספר 'שפתי אייל' מהגאון רבי משה חליה שליט"א, הכולל שאלות ותשובות, חידושי תורה ועובדות והנהגות אשר זכה המחבר שליט"א לשמוע ולקבל ממורו ורבו, מרן זצ"ל. הספר יצא לאור לעת עתה בעותקים בודדים בלבד, ע"י מכון 'גם אני אודך' בראשות הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. לרגל ימי החנוכה הבאנו מתוך הספר שלוש שאלות מעניינות בענינא דיומא, ששאל המחבר שליט"א את מרן זצ"ל, ותשובותיהן בצידין.

* הדלקת נרות חנוכה - בצד שיש בו רחוקים משמירת תומ"צ, או בצד שיש בו חרדים?

שאלתי ממור"ר זצוק"ל, באופן דיש בצד אחד של הבית עוברי דרכים הרחוקים משמירת תורה ומצוות, ובצד שני ישנם עוברי דרך החרדים לדבר ה' - היכן עדיף להדליק את החנוכה? אם בצד החילוניים, ומשום פרסומי ניסא טפי, או בצד החרדים? ומור"ר זצוק"ל התבטא בחריפות גדולה, דאטו אכפת להחלונים מזה? והוי כמדליק לגויים, דאטו יש בזה משום מפרסומי ניסא? ושאלתי למור"ר זצוק"ל דבשבת (כ"א ב') נתבאר דשיעור ההדלקה עד דכליא ריגלא דתרמודאי, והא

"הודעה דחופה לקראת שבת חנוכה: נצרכת זהירות מיוחדת בהדלקת נרות החנוכה בבתי הכנסת, משום שלפעמים עד שמתאספים מניין לפני שבת השקיעה מתקרבת!"

"רק בעבר שהיה מחסור בשמן, היה מנהג לאחר מעט בירושלים את ההדלקה בער"ש חנוכה, אבל בזמננו שמדליקים בהרבה שמן יש לנהוג כמנהג כל השנה"

שראה שבני ישיבות הדליקו נרות חנוכה סמוך ממש לשקיעה... (מבנו ראש הישיבות הגה"ג ר"ש שליט"א). ובוודאי גם בבתי שיש הרבה בנים מדליקים בבית והרבה נרות, בודאי יש להקפיד ע"ז שיגמרו להדליק נרות שבת וחנוכה חצי שעה לפני השקיעה!!!

"וכך הווי ונהגו כל רבותינו זיע"א ויבדלחט"א, ורק בעבר שהיה מחסור בשמן היה מנהג לאחר מעט ביי-ם בהדלק"נ בער"ש חנוכה, משא"כ בזמננו שמדליקים בהרבה שמן יש לנהוג כמנהג כל השנה, ובפרט בירושלים יש לנהוג 40 דק' ככל השנה, וכן נהג והורה מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א. ובפרט שיש מקומות ובפרט בירושלים ביתר צפת וטבריה שהשקיעה כעשר דק' לפני השקיעה, וכל רבותינו הווי לחשוש לדעות אלו (שבות יצחק, שבט הלוי, הרב מורגנשטרן).

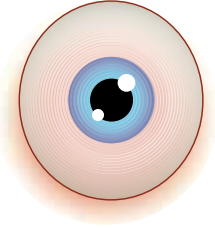
בברכה

א' נ'

מצאתי לנכון להביא לתשומת לב הציבור, דברים שראיתי בגיליון 'תוספת שבת' המעוררים על דבר נחוץ ביותר שיש לזהר בו ביום ששי הבעל"ט, ערב שבת חנוכה. ואודה לכם על פרסומם לתועלת הרבים.

וזו לשונם: "הודעה דחופה לקראת שבת חנוכה: הזהירות הנצרכת בערב שבת חנוכה היא בפרט בהדלקת נרות החנוכה בבתי הכנסת, שלפעמים עד שמתאספים מניין לפני שבת השקיעה מתקרבת!!! וכבר פסק המשנה ברורה בסי' תרע"א ס"ק מ"ז, ובביאור הלכה שם: 'שכשמתאחרים הקהל לבוא בער"ש יברך וידליק מיד, דמכל מקום איכא פירסומי ניסא כשבאים אח"כ לביהכנ"ס ורואים הנרות...' (ע"ש בהרחבה).

"וודאי יותר טוב במקומות שיש מנחה מוקדמת לאחר פלג המנחה, להדליק אז במנין, אבל כשאין אפשרות זו, יש להזהר מלהמתין עד הרגע האחרון!!! ובפרט שנהוג עלמא להתפלל מנחה לפני הדלק"נ כמו שפסק המשנ"ב בסי' תרע"ט סק"ב, וע"כ יש להקדים ולהדליק בברכה ביחידות בבהכנ"ס, ובפרט שכל הקפדתו של מרן רה"י הגראי"ל זיע"א על תוספת שבת התחילה מער"ש חנוכה

"לו היינו מסריטים את כל מה שרואה האדם ביום אחד, היה מתקבל סרט באורך 19 ק"מ! וכל זאת בזוג איברים קטן קטן אך מתוחכם ומורכב להדהים"

פלאי המצלמה האנושית שטובי החוקרים עומדים משתאים מולה

מוחלט, כי בהם תלויה זוית המיקוד של העדשות... רבים ממרכיבי תהליך הראייה נותרו בחזקת מסתורין בלתי ידוע עד היום... אין בעולם מצלמה המסוגלת תוך חלקיק שניה להסתגל למעבר מאור מסנוור לאפילה כמעט מוחלטת, או לעבור מהתבוננות מאומצת בחפץ זעיר הנמצא במרחקים להתבוננות בפרט הנמצא במרחק סנטימטרים ספורים, ולצלם את התמונה בצבעה המדוייק והטבעי תוך אבחנה בין אלפי צבעים לגווניהם השונים.

מול העין האנושית ניצבו כל החוקרים משתאים. פרסומים מדעיים מרבים להשתמש במשפטים כמו: "מערכת הראייה מהוה מעין נס הנדס..." "תפקידי הפיקוח והמיקוד של האור מבוצעים בעין האנושית ברמה כה גבוהה, עד שבהשוואה אליהם נראית גם המצלמה המשוכללת ביותר כמו היתה צעצוע תמים..." ועוד ציטוטים.

חוקר אחד מתאר את קוצר השגתנו במלים ברורות: "לו גם יכולנו לפתוח את העין ולראות בדיוקנות גמורה איך נוצרה תמונה על הרשתית; ולו גם יכולנו לראות את כל תנועות המולקולות והאטומים - בכל זאת לא היינו מבינים איך נוצר 'מושג' במוחנו ואיך מתהווה 'מושג' במחשבתנו. אין אנו יודעים ולא נדע לעולם".

(ג' אפרתי, יתד נאמן בראשית תשמ"ט)

"ויסתכל בתועלת אברי גופו ואופני תקנתו בכל אחד מהם הידים לקחת ולתת והרגלים ללכת והעינים לראות..." (שער הבחינה פ"ה).

מנגנון הראייה הוא אחד המנגנונים המופלאים והמסובכים ביותר בעולם. ברגע בו פוקח אדם את עיניו - מפעיל הוא תהליך מהיר יותר מהקול, יעיל יותר מצילום, ומורכב פי 1000 ממנגנון המוח האלקטרוני המשוכלל ביותר! ושימו לב, עדיין אין אנו מדברים על המוח האנושי אלא על תהליך הראייה בלבד.

לו הסרטנו את כל מה שרואה האדם ביום אחד, היה מתקבל סרט באורך 19 ק"מ, וכל זאת בזוג איברים קטן קטן אך מתוחכם ומורכב להדהים. ברשתית העין הופכות קרני האור לזעזועי חשמל. 137 מיליון תאים זעירים מעבירים את תחושת הראייה אל מיליון עצבי הראייה המחוברים אליהם. אל כל עצב ראייה מחוברים כ-140 קנים ומדורים המקושרים אל מנגנון הראייה של המוח. תאי הראייה הארוכים והדקים נקראים קנים, ואילו התאים הקצרים והעבים מכונים מדורים. ורשתית מורכבת זו, הינה דקה מנייר סיגריות ועדינה מקליפת עינב.

כדי שתוכל העין לתפקד, דרושה מידת דיוק מירבית שיד אדם תקצר מלחקותה. ארובת העין צריכה להתאים בגודלה ובצורתה בדיוק לזוית המיקוד של העדשות. כדי שהאובייקט יצטייר בצורה חדה על הרשתית, על צורת העדשה ומקדם השבירה של חומר העדשה, להתאים זה לזה בדיוק

"מי שבר את השמשה?"... האם מותר למורה לחקור את התלמידים?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

והעונש מועיל להרתיעם. אך על המורה לעשות כל שביכולתו שלא לגרום לתלמיד שיתבייש ברבים, ולכן יבקש ממי שידוע שיספר לו בצנעה, וגם יאיים על המספר שיספר רק את מה שידוע באמת, בלא כל תוספת, ואז גם אין חשש שכתוצאה מכך יקלו התלמידים באיסור לשון הרע במקום אחר. וב'תשובות והנהגות' כתב, שכשהדבר הוא לטובת חינוכו של התלמיד שעשה שלא כהוגן, אדרבה, חיוב על התלמיד להודיע לרבו על כך, אלא שכדי שלא יבואו להקל באיסור זה על המלמד להקדים ולהסביר לתלמידיו את חומרת איסור לשון הרע, ולהבהיר להם שכאן זה לתועלת התלמיד הרי זה מותר ואף חיוב.

ודעת הגר"ח קנייבסקי במחלוקת זו, שהכל לפי העניין. ואכן יש שכתבו שאף ה'אגרות משה' יודה שבאופן שהתלמיד גורם נזק או לקול לילדים אחרים, או למורים, או שמזיק את רכוש המוסד, מותר וחייבים לברר את הדבר כדי למנוע מלהמשיך, וכן כדי לחנך אותו ואת שאר התלמידים שאסור להזיק ולפגוע באחרים, ורק כשזה נוגע רק לאותו תלמיד - בזה אסר ה'אגרות משה'. והגר"י זילברשטיין כתב שנראה שאם רק יבקש המלמד מהילדים שירמזו לו ולא יאמרו לו בפירוש, יודה ה'אגרות משה שמותר'.

ההלכה הנלמדת היום בסדר הלימוד היומי בספר חפץ חיים, נוגעת מאוד למעשה עבור אנשי חינוך, משגיחים, מלמדים ומורים, הנדרשים לא פעם לברר אצל תלמידים אודות מעשה שלא כשורה שנעשה בין כותלי המוסד, כדי לדעת מי הוא האחראי לו.

לכאורה, תלמיד המוסר מידע על מעשה שלילי שביצע חברו, הרי זה "לשון הרע לתועלת", אולם כבר ראינו בשבוע שעבר שעבור היתר זה צריך שהדיבור יהיה אכן ככוונה טהורה להביא תועלת. ואם כן, כשהמורה פוקד על תלמיד למסור לו את המידע - האם ניתן לומר שהתלמיד מספר זאת לתועלת? או שמא הוא חושש מהמורה ולכן מספר, ואם כן הדבר אסור. ב'ביאורים ומוספים' של 'דרשו' מובאת דעתו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ב'אגרות משה', שאכן אסור לעשות כן, מהסיבה האמורה. ולכן - הוא כותב - העצה היא רק לומר לכולם דברי מוסר ולבאר את חומרת המעשה שנעשה, ואף אם זה לא יעזור, אין להתיר לספר לשון הרע כדי למנוע מאיסור אחר. מאידך, הגר"ש וואזנר זצ"ל בשו"ת שבט הלוי כתב שהדבר מותר, וזאת כדי למנוע את המשך התדרדרותו של אותו תלמיד האחראי למעשה; ובנוסף, עצם הדבר שהתלמידים האחרים מחפים עליו גורם אצלם נטייה לרע,